

Skallegårde

Prøvegravningsrapport

NÆM 2003:133; KUAS FOR 2003-2122-0742

Næstved Museum 2005

Skallegårde

Prøvegravningsrapport

J.nr. NÆM 2003:133; KUAS FOR 2003-2122-0742

Appenæs, matr. nr. 2is/2l; Vejlø Sogn, Hammer Herred, Storstrøms Amt (tidl. Præstø)

Stednr. 050411

Arkæologisk forundersøgelse ved cand. mag. Susanne Ritz Nicolaisen for Næstved Museum

Resume

Arkæologisk forundersøgelse forud for planlagt bebyggelse af lokalplansområdet ved Appenæs matr. nr. 2is samt del af matr. nr. 2l, Vejlø sogn, Næstved kommune (Præstø amt) (jvf. lokalplan B34.1-2). På matr. nr. 2l blev der fundet flere jordfaste anlæg (gruber), der kan dateres til yngre stenalder eller bronzealder. Disse anlæg skal med stor sandsynlighed betragtes som en del af et større bosættelsesområde. Yderligere blev der gjort flere fund af flintaffald på matr.nr. 2is, der stammer fra aktiviteterne på bopladsen.

Gruberne er registreret og udgravet indenfor forundersøgelsens rammer, og derfor gives den berørte del af lokalplansområdet fri. Imidlertid vil en arkæologisk forundersøgelse af den resterende del af matr. nr. 2l inden byggemodning anbefales.

Indhold

Baggrund for undersøgelsen

Beliggenhed og topografi

Målesystem

Udgravningens metode

Udgravningens resultater

Bilag

1: Fundliste

2: Liste over GIS indmålinger

3: Anlægsbeskrivelser

4: Plantegning 1:100 og snittegninger 1:10 [nedsat 50%]

Baggrund for undersøgelsen

I 2003 fremlagde Næstved Kommune forslag til lokalplan B34.1-2 for et område vest for Vordingborgvej ved Skallegårde i Appenæs. I alt omfatter lokalplanen et område på ca. 10 ha, men da byggemodningen skal foretages i etaper, er et mindre område kun berørt i første omgang (vinter 2005). Det drejer sig matr. 2is og den vestlige del af matr. nr. 2l.

Der er flere kendte fund fra området f.eks. løsfund fra yngre stenalder på en nærliggende mark (050411-34) samt bosætte fra såvel mesolitikum (050411-29) som neolitikum/bronzealder (050408-24, 050411-66). På baggrund af topografiske kriterier ansås det sandsynligt, at der kunne være bebyggelsesspor fra oldtiden på lokalplansområdet. Naboer kunne desuden berette om fund af bl.a. stenøkser på matr. nr. 2l, ligesom der her skulle være opsamlet flint i større mængder.

I perioden 25. januar til 2. marts 2005 udførte Næstved Museum prøveudgravninger på lokalplansområdet ved Skallegården. Et budget på kr. 44.900,00 blev godkendt af Kulturarvsstyrelsen og efterfølgende af Næstved Kommune, der som bygherre finansierede undersøgelsen.

Beliggenhed og topografi

Det undersøgte område er Appenæs matr. nr. 2is og den vestligste del af matr. nr. 2l, Vejlø Sogn. På tidspunktet for undersøgelsen henlå lokalplansområdet som udyrket mark. Mod øst afgrænses matriklerne af en smal, vandførende grøft, mod syd af marker, mod vest af bebyggelse og private haver og mod nord af huse og haver på Plantevej. Lokalplansområdet er en del af et roligt morænelandskab, og er relativt plant med flade og langstrakte forhøjninger.

Undergrunden i det undersøgte område var vekslende overvejende bestående af grågult ler og gulgråt sand. Generelt var undergrunden sandet i nord og mere lerholdig i syd. Mod syd og øst kunne endvidere iagttages okkerfarvede partier, der med sikkerhed skyldes at disse områder ofte står eller har stået under vand.

I grøft I overlejreredes det gulgrå undergrundssand af et gråt og gråbrunt sandlag, lokalt op til 5-10 cm tykt og nogle steder nærmest fraværende. Dette grå sandlag indeholdt spredte flintafslag. Laget overlejreredes igen af et lysere gråbrunt muldlag, der var op til 50-60 cm tykt. Endelig fulgte pløjelaget, der var ca. 35 cm tykt. Denne lagfølge var tydeligst i grøftens nordlige del og tonede gradvist ud mod syd. Ud for huset på matr. nr. 2r kunne hverken det grå lag eller det lyse muldlag længere ses. En lignende stratigrafi sås i grøft II. Også her blev enkelte flintafslag fundet i det grå lag, der dog havde en mere lerblandet karakter (undergrunden her var overvejende stift, grågult ler).

Lagfølgen tages som udtryk for, at den nordvestligste del af matr. nr. 2is, der i dag er højt beliggende, oprindeligt har været en vandfyldt lavning, der efterhånden er blevet opfyldt. Det grå lag udgør bunden af den vandfyldte lavning, mens den lysere muld er opfyldningen. At flintafslagene befandt sig i det grå lag betyder antageligvis, at lavningen har eksisteret samtidig med bosættelsen.

Målesystem

I alt blev der anlagt 10 grøfter benævnt I-X fra vest mod øst på matr. nr. 2is. De to grøfter i det lille trekantsområde sydligst på matriklen benævnes dog VII og VIII. Grøfterne på matr. nr. 2l benævnes IX og X. Ved prøveundersøgelsen blev der ikke udlagt noget målesystem, men grøfterne blev indmålt med en håndholdt GPS. Ligeledes blev matriklernes hjørner indmålt med GIS for at sikre grøfternes beliggenhed. Grøfterne blev placeret med ca. 20 skridts afstand, eller hvor det syntes fordelagtigt.

Udgravningens metode

Prøveundersøgelsen fandt sted i dagene 24.-28. januar 2005. Deltagerne var maskinfører Skipper Mortensen, Skippers Dræning, BA. Kim Christoffersen, Næstved Museum og cand. mag. Susanne Ritz Nicolaisen (daglig leder). Ansvarlig leder var museumsinspektør Thomas Roland (Næstved Museum).

Der blev anvendt en rendegraver med planérskovl til at trække mulden af under overvågning, og hvor det var nødvendigt blev der brugt skovl og graveske. Grøfterne var af ca. 1,8 m. brede (skovlbredde) og der blev foretaget mindre udvidelser i grøft I og III og større i den sydlige del af grøft IX. Desuden blev der foretaget to dybere nedgravninger i undergrunden af ca. 1 m. længde i grøft I med henblik på at få overblik over stratigrafien på udvalgte steder. Grøfterne i den sydlige og vestlige ende af lokalplansområdet blev gravet i flere, mindre dele, da det ikke skønnedes nødvendigt at gennemgrave områderne konsekvent.

I grøft IX blev undergrundsfladen partielt afrenset med skovl og graveske, således at anlægssporerne aftegnede sig tydeligt på overfladen. Herefter blev fladen med anlægsspor opmålt og tegnet som oversigtsplan i målestoksforholdet 1:100. Siden blev de snittet, beskrevet og dokumenteret i målestoksforholdet 1:10. Dette arbejde foregik med skovl og graveske, alt efter hvad der skønnedes relevant. Plan- og snittegninger er i denne rapport gengivet i 50% reduceret størrelse.

Undersøgelsens resultater

Der blev i grøft IX konstateret 13-14 gruber af vekslende størrelse og ringe dybde (max. 30 cm). Muligvis er A10 bunden af et stolpehul. Anlæggenes ringe dybde skyldes sandsynligvis mekanisk slid i form af pløjning. Flere af gruberne indeholdt større sten, og kan derfor anses som koge gruber. Enkelte andre gruber indeholdt ikke sten, og deres formål er ukendt.

På trods af at det kun et enkelt, usikkert stolpehul blev fundet, må der her være tale om en del af et bosættelsesområde. Yderligere stolpehuller fra selve hustomterne kan være forsvundet på grund af pløjning. Alternativt befinder koncentrationen af gruber i grøft IX sig i bosættelsens periferi, og selve hustomterne skal findes et sted i nærheden. Bosættelsen kan ikke dateres sikkert ud fra de sparsomme genstandsfund, men er dog muligvis samtidig med flinten fra yngre stenalder eller bronzealderen, der sporadisk er fremkommet.

Eventuelt samtidig med aktiviteterne ved bopladsen har der været en vandfyldt lavning med udbredelse omtrent svarende til det nordvestlige hjørne af matr. nr. 2is. Flintaffald fra bopladsen er tilfældigt havnet spredt i denne lavning.

Flere af gruberne indeholdt enkelte flintafslag fremstillet i en hård slagteknik. Kun et enkelt anlæg indeholdt få, ukarakteristiske sideskår fra et kar. Dette er et spinket grundlag for en datering, men kombinationen af flintafslag slået i hård teknik og forekomsten af keramik peger med størst sandsynlighed på en datering til yngre stenalder eller bronzealder.

Da det var muligt at registrere alle de fremkomne anlæg indenfor forundersøgelsens rammer, og der ikke fremkom substantielle anlæg indenfor det prøvegravede areal, anbefales det, at området gives fri til byggemodning. Der skal dog gøres opmærksom på, at yderligere forundersøgelser bør iværksættes på det resterende lokalplansområde (matr.nr. 21) inden næste etape af byggemodningen.

Østerbro d. 9. februar 2005

Susanne Ritz Nicolaisen

Fundliste

Bilag 1

- x1** Grøft 1
Flint: 6 grove afslag. Yngre stenalder/bronzealder ?
- x2** Grøft 2
Flint: 2 grove afslag. Yngre stenalder/bronzealder ?
- x3** Grøft 9 Anlæg 1
Flint: 2 grove afslag (1 stk. 13 cm.). Yngre stenalder/bronzealder ?
Trækul
- x4** Grøft 9 Anlæg 4
Flint: 1 groft afslag. Yngre stenalder/bronzealder ?
- x5** Grøft 9 Anlæg 5
Flint: 1 groft afslag. Yngre stenalder/bronzealder ?
- x6** Grøft 9 Anlæg 12
Keramik: 6 ukarak. sideskår. Oldtid.
Trækul
- x7** Grøft 9 Anlæg 12
Flint: 2 grove afslag. Yngre stenalder/bronzealder ?
- x8** Grøft 9 Anlæg 14
Keramik: ukarak. sideskår. Oldtid.
- x9** Grøft 9 Anlæg 14
Flint: 3 afslag. Yngre stenalder/bronzealder ?

Liste over punkter for GIS indmålinger

Bilag 2

Alle grøftindmålinger er foretaget i grøftens vestside (LMK = Landmark)

LMK 2-3: prøve	LMK 57: IVg s-ende
LMK 4: I n-ende	LMK 58: IVg n-ende
LMK 5-8: udv. i grøft I mod øst	LMK 59: IVf s-ende
LMK 9-12: udv. i grøft I mod øst	LMK 60: IVf n-ende
LMK 13-16: udv. i grøft I mod øst	LMK 61: IVe s-ende
LMK 17: I s-ende	LMK 62: IVe n-ende
LMK 18: forlængelse af grøft I n-ende	LMK 63: IVd s-ende
LMK 19: forlængelse af grøft I s-ende	LMK 64: IVd n-ende
LMK 20: Ia n-ende	LMK 65: IVc s-ende
LMK 21: Ia s-ende	LMK 66: IVc n-ende
LMK 22: Ib n-ende	LMK 67: IVb s-ende
LMK 23: Ib s-ende	LMK 68: IVb n-ende
LMK 24: Ic n-ende	LMK 69: IVa s-ende
LMK 25: Ic s-ende	LMK 70: IVa n-ende
LMK 26: IId s-ende	LMK 71: VII n-ende
LMK 27: IId n-ende	LMK 72: VII s-ende
LMK 28: IIc s-ende	LMK 73: VIII n-ende
LMK 29: IIc n-ende	LMK 74: VIII s-ende
LMK 30: IIb s-ende	LMK 75: Va n-ende
LMK 31: IIb n-ende	LMK 76: Va s-ende
LMK 32: IIa s-ende	LMK 77: Vb n-ende
LMK 33: IIa n-ende	LMK 78: Vb s-ende
LMK 34: II s-ende	LMK 79: VI n-ende
LMK 35: II midtvejs	LMK 80: VI s-ende
LMK 36: II n-ende	LMK 81-86: indmåling af matr. nr. 21s startende i det nordvestligste hjørne og gående mod uret. (LMK 85 og 86 er indmålt over punkter udlagt af landmåler).
LMK 37: III n-ende	LMK 87: IX s-ende
LMK 38: III midtvejs	LMK 88-91: udv. i grøft IX mod ø
LMK 39-41: udv. i grøft III mod v	LMK 92-97: udv. i grøft IX mod v
LMK 42: udv. i grøft III mod v og III s-ende	LMK 98-100: IX v-side
LMK 43: IIIa n-ende	LMK 101: IX n-ende
LMK 44: IIIa s-ende	LMK 102: X s-ende
LMK 45: IIIb n-ende	LMK 103: X n-ende
LMK 46: IIIb s-ende	LMK 104-114: indmåling af matr. nr. 21 startende i det sydvestligste hjørne og gående mod uret. LMK 104, 105, 106, 108, 110, 113 og 114 er indmålt over skelpæle. LMK 107 indmålt ved transformerstationen og LMK 109 ved mobilmast.
LMK 47: IIIc n-ende	<i>NB: LMK 88 ikke benyttet ved optegning, da den synes fejlmålt</i>
LMK 48: IIIc s-ende	
LMK 49: IIId n-ende	
LMK 50: IIId s-ende	
LMK 51: IVk s-ende	
LMK 52: IVk n-ende	
LMK 53: IVi s-ende	
LMK 54: IVi n-ende	
LMK 55: IVh s-ende	
LMK 56: IVh n-ende	

A1

1) Mørk brungrå muld med trækulsnistre og sten med diam. 5-10 cm. 2) Grågult heterogent undergrundssand

A2

Stenfyldt grube. Sten gennemsnitlig 6-7 cm i diam. Sten tilsyneladende ikke ildpåvirkede. Mørk, heterogen, brungrå muld. Største dybde 16 cm under udgravningsniv. Ujævn profil, diam. 94 cm.

A3

1) Mørk, heterogen, brungrå muld med en del sten i forskellig str. Største 10-15 cm i diam. 2) grågult heterogent undergrundssand.

A4

Mørk, heterogen, brungrå muld med en del mindre sten. 2) Grågult, heterogent undergrundssand. Let leret.

A5

Mørk, heterogen, brungrå muld med en del sten. 2) Grågult, heterogent undergrundssand. Let leret.

A6

Nedgravning med en del mindre sten, ingen spor af ild. Mørk, heterogen, brungrå muld. Undergrund grågult sand. Rundet profil. Største dybde 20 cm u. feltniv. Diam. 49 cm.

A7

Nedgravning med en del sten i forskellig størrelse. Nedgravningen er dybest mod syd og flader ud mod nord. Brungrå til sortgrå muld. Ikke spor af ild. Undergrund er heterogent, grågult sand, let leret. Største dybde af nedgravning er 29 cm. Diam. 125 cm.

A8

Lidt diffus nedgravning med en del mindre sten. Nedgravning dybet mod nord, flader ud mod syd. Brungrå muld. Undergrund let leret, grågult sand. Største dybde af nedgravning 17 cm. Diam. 68 cm.

A9

Lidt diffus nedgravning af ringe dybde. Ujævn profil. Brungrå muld. Undergrund er grågult, let leret sand. Største dybde 13 cm. Diam. 70 cm.

A10

Let rundet flad nedgravning af ringe dybde. Brungrå muld. Undergrund er gulgråt sand. Største dybde 7 cm. Diam. 31 cm.

A11

Nedgravning med en del sten af forskellig str. Mørk, heterogen, brungrå muld. Undergrund er heterogent grågult sand. Ujævn profil, dybest mod midten. Største dybde 14 cm. Diam. 120 cm. Ikke spor af ild.

A12 (to nedgravninger ?)

1) Mørk brungrå muld, stærkt sodet, trækul og ildpåvirkede sten. 2) Mørk, heterogen, brungrå muld. 3) Blandet muld/sandlag, heterogent. 4) Grågult, heterogent undergrundssand, meget leret.

A13

1) Heterogen, brungrå muld. 2) Lyst, gråt sandet lag. 3) grågult undergrundssand. Let leret.

A14

Diffust anlæg med brungrå muld øverst, der uden skarp overgang går over i et gråt, sandet lag, der synes at være undergrundslag. Pletter og plamager af trækul. Fund af flintafslag og keramikskår. Anlæggets dybde ca. 35 cm.